

"İradenin ibadetullahtır. Zihnin, mârifetullahtır. Hissin, muhabbetullahtır. Lâtifenin, müşahedetullahtır." Müşahedeye örnek verir misiniz, latifeler neyi müşahede edecek?

"Vicdanın anâsır-ı erbaası ve ruhun dört havassı olan *"irade, zihin, his, lâtife-i Rabbaniye"* herbirinin bir gayetü'l-gâyâtı var:"

"İradenin ibadetullahtır. Zihnin, mârifetullahtır. Hissin, muhabbetullahtır. Lâtifenin, müşahedetullahtır. Takvâ denilen ibadet-i kâmile, dördünü tazammun eder. Şeriat, şunları hem tenmiye, hem tehzip, hem bu gayetü'l-gâyâta sevk eder."(1)

Buradaki latife-i Rabbaniye; kalpten ibarettir. Kalp vicdan ve dimağ kanallarından gelen bilgi ve feyizlerin teraküm ettiği bir latife, bir duygudur. Kalp öyle bir latifedir ki; bütün gaybi alemler ile irtibatlıdır. Kelime-i şehadet öyle bir hakikat ki; ancak cami ve manevi harita hükmünde olan kalpte tecelli ile istikrar bulabilir. Cami bir hakikatin tahassungahı; ancak cami bir latife olabilir ki, bu da insanın kalbidir.

Kalbin müşahedesı; sonsuz cemal ve kemale müteveccih olması ve ancak onunla itminane ulaşmasıdır. Evet, kalp Allah'ı görür gibi sever ve ona perestiş eder ki, ıstılahta buna "*müşahedetullah*" deniyor. Hissiyat ile kalbin vazife ve gayeleri birbirine yakın olmakla birlikte, aralarında letafet ve rütbe farkı vardır. Kalp, bütün hissiyatın merkezi ve temerküz ettiği noktadır ve ancak sonsuz cemali müşahede ile itminan bulur.

(1) bk. [Hutbe-i Şâmiye, İkinci Zeyli.](#)